

Sygn. akt II Ca 94/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 maja 2016 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie: Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Dariusz Iskra

Protokolant Starszy sekretarz sądowy Krystyna Melchior

po rozpoznaniu w dniu 19 maja 2016 roku w Lublinie, na rozprawie

sprawy z powództwa (...)

(...) Funduszu (...)

(...)z siedzibą w W.

przeciwko C. C.

o zapłatę kwoty 2190,83 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 17 maja 2014 roku

do dnia zapłaty

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Rejonowego w Chełmie z dnia 20

października 2015 roku, w sprawie I C 729/14

uchyla w całości zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Chełmie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Sygn. akt II Ca 94/16

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym do Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie w dniu 16 maja 2014 roku w elektronicznym postępowaniu upominawczym powód – (...) (...) Funduszu (...)z siedzibą w W. wniósł o zasądzenie od pozwanego – C. C. kwoty 2190,83 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 17 maja 2014 roku do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał między innymi, że pozwany w dniu 8 lipca 2008 roku zawarł z poprzednikiem prawnym powoda umowę o kredyt gotówkowy o numerze (...). Pozwany otrzymał kwotę kredytu, zobowiązując się do zwrotu tego kredytu z należnym oprocentowaniem, prowizją od udzielonego kredytu oraz kosztami i opłatami w terminie i na zasadach określonych precyzyjnie w umowie kredytu.

Powód wskazał, że pozwany nie wykonał zobowiązania wynikającego z powyższej umowy. Bank (...) na podstawie umowy sprzedaży wierzytelności z dnia 23 grudnia 2013 roku zbył przedmiotową wierzytelność na rzecz (...) (...) (...) Funduszu (...) (...) z siedzibą w W..

Powód wskazał, że pismem wysłanym w dniu 27 stycznia 2014 roku poinformował pozwanego o dokonaniu przelewu wierzytelności oraz wezwał pozwanego do uregulowania należności, dążąc jednocześnie do polubownego rozwiązania sporu.

Powód wskazał, że na dzień sporządzenia pozwu zadłużenie pozwanego wynosi 2190,83 zł i składa się na nie:

- 1) należność główna w kwocie 1323,24 zł,
- 2) odsetki umowne w kwocie 78,09 zł, naliczone przez poprzednika prawnego powoda,
- 3) odsetki karne w kwocie 538,31 zł,
- 4) koszty w kwocie 183,80 zł
- 5) odsetki ustawowe od kapitału w kwocie 1323,24 zł, naliczone przez powoda od dnia następującego po dniu przelewu, to jest od dnia 24 grudnia 2013 roku do dnia wniesienia pozwu, w kwocie 67,39 zł (k. 2-7).

*

Postanowieniem z dnia 17 czerwca 2014 roku Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie postanowił przekazać sprawę do Sądu Rejonowego w Chełmie (k. 7v).

*

W piśmie procesowym z dnia 17 lipca 2014 roku, powód, reprezentowany przez pełnomocnika, wskazał, że dochodzi zapłaty kwoty 2190,83 zł, na którą składają się następujące kwoty:

- 1) 1323,24 zł tytułem niespłaconego kredytu,
- 2) 538,31 zł tytułem odsetek karnych,
- 3) 199,31 zł tytułem odsetek umownych,
- 4) 183,80 zł tytułem niespłaconych kosztów,
- 5) 67,39 zł tytułem odsetek ustawowych naliczonych od kapitału przez powoda – odsetki zostały naliczone od kapitału w wysokości 2190,83 zł od dnia następującego po dniu zawarcia umowy przelewu wierzytelności przez powoda do dnia wniesienia pozwu w niniejszej sprawie) (k. 11-12).

Do pisma z dnia 17 lipca 2014 roku powód dołączył pozew na urzędowym formularzu, którego treść, gdy chodzi o określenie rodzaju i wysokości dochodzonych roszczeń, pozostaje w częściowej sprzeczności z treścią pisma z dnia 17 lipca 2014 roku i z treścią pozwu wniesionego w elektronicznym postępowaniu upominawczym (k. 13-22).

*

Pozwany nie uznał powództwa i wniósł o jego oddalenie (k. 107).

W odpowiedzi na pozew pełnomocnik pozwanego wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego – pomocy prawnej udzielonej z urzędu – w wysokości podwójnej stawki minimalnej, to jest w kwocie 1200 zł (k. 128).

*

W piśmie procesowym z dnia 25 lutego 2015 roku powód, reprezentowany przez pełnomocnika, wskazał, że wnosi o zasądzenie od C. C. kwoty 2190,83 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 17 maja 2014 roku do dnia zapłaty (k. 131-132v).

Powód wskazał również, że na podstawie umowy przelewu powód nabył wierzytelność względem pozwanego w kwocie 2190,83 zł, na którą składają się:

- należność główna w kwocie 1323,24 zł,

- odsetki umowne w kwocie 78,09 zł,

- odsetki karne w kwocie 538,31 zł

- koszty w kwocie 183,80 zł.

*

Wyrokiem z dnia 20 października 2015 roku Sąd Rejonowy w Chełmie:

I. oddalił powództwo;

II. przyznał adwokatowi J. C. ustanowionemu z urzędu dla pozwanego C. C. wynagrodzenie w kwocie 738 zł, którą nakazał tymczasowo pokryć z sum budżetowych Skarbu Państwa;

III. „kosztami postępowania” w wysokości 738 zł, wydatkowanymi tymczasowo z sum budżetowych Skarbu Państwa, obciążył (...) (...) Fundusz (...) z siedzibą w W. (k. 211).

W uzasadnieniu wyroku Sąd Rejonowy przedstawił treść stanowisk procesowych stron, w szczególności pozwanego i jego pełnomocnika, ustanowionego przez Sąd, oraz przebieg postępowania dowodowego.

Sąd Rejonowy uznał, że dołączone do pozwu załączniki, z uwagi na swoją formę nie mogą być uznane za dokumenty w rozumieniu przepisów postępowania cywilnego i dlatego też nie mogą stanowić dowodu w sprawie. Kserokopie tych dokumentów, poświadczone przez pełnomocnika, są w części nieczytelne z nieczytelnymi pieczęciami, kserokopiuwane po cztery strony na jednej stronie w formacie A4, z pustymi stronami, z niezachowaniem numeracji stron kopiowanych dokumentów.

Sąd wskazał, że dokładna analiza załączonych kserokopii dokumentów nasuwa wniosek, iż są one niekompletne, ułożone niechronologicznie, z wieloma pustymi stronami (w szczególności kopie dokumentów poświadczonych przez notariusza). Tym samym nasuwa się wątpliwość co do poświadczenia tych dokumentów „za zgodność odpisu z oryginałem” przez adwokata. Wreszcie z żadnego załącznika do pozwu oraz dalszych pism procesowych nie wynika rzeczywista wysokość zobowiązania pozwanego, a w szczególności sposób naliczania mu odsetek.

Zdaniem Sądu, pozwany zasadnie podnosił, że umowa kredytowa była objęta ubezpieczeniem, oraz że informował Bank o trudnościach w spłacie kredytu oraz o wypadku losowym, któremu uległ na terenie Niemiec i dalszych jego konsekwencjach.

Ponadto pomimo wielokrotnego zobowiązania Sądu powód do chwili zamknięcia rozprawy nie dołączył żądanych dokumentów źródłowych. Tym samym nie zostało udowodnione roszczenie w rozumieniu art. 6 k.c.

Sąd wskazał, że z załączonych kserokopii orzeczeń sądowych wynika, że przed wniesieniem pozwu upłynął trzyletni termin od dnia nadania klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu nr (...), wystawionemu w dniu 15 listopada 2015 roku.

Jako podstawę rozstrzygnięcia o „kosztach” Sąd Rejonowy wskazał przepisy art. 98 k.p.c. oraz § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez udzielonej z urzędu.

*

Od wyroku z dnia 20 października 2015 roku apelację wniósł powód, zaskarżając wyrok w całości.

Powód zarzucił „obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść rozstrzygnięcia tj.

I. art. 227 kpc w zw. z art. 129 § 1 kpc w zw. z art. 233 § 1 kpc poprzez błędne uznanie, że dokumenty złożone przez powoda są niewystarczające do udowodnienia roszczenia, jak również wykazania posiadania przez powoda legitymacji procesowej czynnej, gdyż zostały złożone w kopiach, podczas gdy w postępowaniu cywilnym za dowdów należy uznać wszystko co może się przyczynić do wyjaśnienia sprawy;

II. art. 230 kpc w związku z art. 229 kpc poprzez ich niezastosowanie polegające na nieuznaniu za udowodnione faktu zawarcia przez pozwanego umowy o numerze (...) oraz faktu istnienia roszczenia powoda, podczas gdy pozwany na rozprawie w dniu 28 października 2014 roku przyznał, iż w związku z wypadkiem którego doznał na terenie Niemiec nie mógł kontynuować spłaty zobowiązania na rzecz banku, wobec czego, mając na uwadze wyniki całej rozprawy należało uznać fakt zawarcia umowy o numerze (...) oraz posiadanie zadłużenia z niej wynikającego za przyznane;

III. art. 248 § 1 kpc, w zw. z art. 250 § 1 zdanie drugie kpc, w związku z art 227 kpc, poprzez ich niezastosowanie i niezwrócenie się przez Sąd I instancji do organów, w których posiadaniu znajdowała się dokumentacja potwierdzająca fakt przerwania biegu terminu przedawnienia roszczenia dochodzonego przez powoda w niniejszym postępowaniu, pomimo, iż powód nie mógł samodzielnie uzyskać w/w dokumentami gdyż nie był stroną omawianych postępowań klauzulowego oraz egzekucyjnego, jak też pomimo złożenia przez powoda wniosku dowodowego w tym zakresie, co spowodowało uwzględnienie przez sąd I instancji zarzutu przedawnienia, podczas gdy zarzut ten wymagał zbadania jego materialnej (faktycznej) podstawy a zaniechanie sądu w powyższym zakresie w konsekwencji doprowadziło do nierozpoznania przez sąd istoty sprawy;

IV. art. 233 § 2 kpc w związku z art. 227 kpc polegająca na dowolnej, sprzecznej z zasadami doświadczenia życiowego i wskazaniami wiedzy, ocenie materiału dowodowego przejawiającej się w uznaniu, iż powód nie udowodnił aby umowa sprzedaży wierzytelności obejmowała wierzytelność wynikająca z udzielonego pozwanemu kredytu, podczas gdy wraz z pozwem powód złożył Umowę Sprzedaży Wierzytelności z dnia 23 grudnia 2013 roku, zawartą pomiędzy Bankiem (...) S.A. z siedzibą w G., a (...) (...) Fundusz (...) z siedzibą w W., wraz z załącznikiem dotyczącym listy wierzytelności, zawierającym zadłużenie pozwanego wynikające z zawartej umowy kredytu, z wyszczególnieniem imienia i nazwiska pozwanego, numeru umowy której dotyczy dług, jak również poszczególnych części składowych roszczenia, powyższe dane w zestawieniu z informacjami o roszczeniu powoda zawartymi w pozwie, jak również z pozostałym załączonym do sprawy materiałem dowodowym, pozwalały stwierdzić bezsprzecznie, iż przedmiotem umowy sprzedaży wierzytelności było zadłużenie pozwanego wynikające z umowy o numerze (...), stanowiące przedmiot niniejszego postępowania;

V. art. 233 § 2 kpc, w związku z art. 227 kpc, polegająca na dowolnej, sprzecznej z zasadami doświadczenia życiowego i wskazaniami wiedzy, ocenie materiału dowodowego przejawiającej się w uznaniu, iż powód nie udowodnił wysokości roszczenia podczas gdy przedłożona do akt sprawy umowa nr (...) jest umową kredytu, na podstawie której bank udzielił pozwanemu kredytu, w wysokości 2947,37 zł, wobec powyższego wykazuje ona wysokość roszczenia powoda, w szczególności w zakresie niespłaconego kapitału kredytu, natomiast sam fakt zawarcia umowy kredytu oraz zaprzestania spłat nią określonych został przez stronę pozwaną przyznany, jak również przekazania kwoty udzielonego kredytu nie były przez stronę przeciwną kwestionowane”.

Powód wniósł o:

„1. zmianę zaskarżonego wyroku w całości przez zasądzenie od pozwanego C. C. na rzecz powoda (...) (...) Fundusz (...) z siedzibą w W. kwoty 2 190,83 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 17.05.2014 roku do dnia zapłaty;

2. zasądzenie od pozwanego C. C. na rzecz powoda (...) (...) Fundusz (...) z siedzibą w W., zwrotu kosztów procesu wraz z kosztami zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych za postępowanie przed Sądem I instancji;

3. zasądzenie od pozwanego C. C. na rzecz powoda (...) (...) Fundusz (...) z siedzibą w W., zwrotu kosztów procesu wraz z kosztami zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych za postępowanie apelacyjne;

Ewentualnie (...) o:

4. uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji;

5. pozostawienie Sądowi I instancji rozstrzygnięcie o kosztach postępowania, wraz z kosztami zastępstwa adwokackiego, według norm przepisanych, za postępowanie przed Sądem I instancji;

6. pozostawienie Sądowi I instancji rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, wraz z kosztami zastępstwa adwokackiego, według norm przepisanych, za postępowanie apelacyjne”¹.

÷

Na rozprawie apelacyjnej pełnomocnik powoda wnosił o oddalenie apelacji oraz o zasądzenie kosztów postępowania za pomoc prawną świadczoną z urzędu na rzecz pozwanego, oświadczając, że koszty te nie zostały pokryte w całości, ani w części (k. 266v).

*

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja powoda jest zasadna w całym zakresie zaskarżenia, chociaż nie wszystkie zawarte w niej zarzuty i wnioski są trafne.

W rozpoznawanej sprawie zaskarżony wyrok podlega uchyleniu w całości, gdyż Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednoznacznie podkreślono, że nierozpoznanie istoty sprawy – w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. – oznacza zaniechanie przez sąd pierwszej instancji zbadania materialnej podstawy żądania pozwu albo pominięcie merytorycznych zarzutów pozwanego².

÷

Przyczyną nierozpoznania istoty sprawy w odniesieniu do części żądań pozwu było niedokładne określenie tych żądań i ich podstawy faktycznej.

Stosownie do treści art. 187 § 1 k.p.c.³, pozew powinien czynić zadość warunkom pisma procesowego, a nadto zawierać:

- 1) dokładnie określone żądanie, a w sprawach o prawa majątkowe także oznaczenie wartości przedmiotu sporu, chyba że przedmiotem sprawy jest oznaczona kwota pieniężna,
- 2) przytoczenie okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie, a w miarę potrzeby uzasadniających również właściwość sądu.

Jeżeli powód dochodzi w pozwie kilku roszczeń, to żądanie powinno być dokładnie określone w zakresie każdego z tych roszczeń. Dokładnie powinna być również określona podstawa faktyczna każdego z roszczeń.

Wymagania określone w art. 187 § 1 k.p.c. są typowymi wymaganiami formalnymi pozwu, jako pisma procesowego. Niedokładnie określone żądanie, jak również brak (w zasadzie całkowity) przytoczenia okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie, są zatem brakami formalnymi pozwu.

W spełnieniu wymagań formalnych pozwu sąd nie może wyręczyć powoda, ponieważ nie może żadnej ze stron pomagać, lecz musi w sposób całkowicie bezstronny rozpoznawać żądanie stron. Nie może więc sąd uzupełnić luk w zredagowaniu żądania pozwu i następnie to żądanie rozpatrywać⁴.

W rozpoznawanej sprawie w ramach należności głównej objętej pozwem powód dochodził między innymi następujących kwot:

- a) kwoty 78,09 zł z tytułu „odsetek umownych” naliczonych przez poprzednika prawnego powoda,
- b) kwoty 538,31 zł z tytułu „odsetek karnych”,
- c) kwoty 183,80 zł z tytułu „kosztów”,
- d) kwoty 67,39 zł z tytułu odsetek.

W sprawach o świadczenia okresowe dokładne określenie żądania nie polega jedynie na wskazaniu kwoty żądania, ale konieczne jest wskazanie również okresu lub okresów, za które dochodzone jest świadczenie, a ponadto innych jeszcze elementów indywidualizujących żądanie, w zależności od rodzaju świadczenia.

Powyższa uwaga dotyczy również świadczeń należnych za pewien okres czasu, a które nie są świadczeniami okresowymi. W rozpoznawanej sprawie powód nie dochodzi jednak tego rodzaju świadczenia.

Świadczeniem okresowym są odsetki za opóźnienie, jak również mogą nim być odsetki kapitałowe, stanowiące umówione wynagrodzenie za korzystanie z kapitału pieniężnego.

Określenie w pozwie żądania zapłaty świadczenia z tytułu odsetek może nastąpić w dwojaki sposób. Może to nastąpić w sposób opisowy, przez wskazanie kwoty lub kwot, od jakiej lub od jakich odsetki zostały naliczone, okresu lub okresów, za jaki lub za jakie zostały naliczone oraz stopy procentowej lub stóp procentowych, według jakiej lub jakich zostały naliczone.

Odsetki mogą być również wyrażone kwotowo, jako wynik ich wyliczenia, co jednak nie zwalnia powoda od wskazania w pozwie kwoty lub kwot, od jakiej lub od jakich odsetki zostały naliczone, okresu lub okresów, za jaki lub za jakie zostały naliczone oraz stopy procentowej lub stóp procentowych, według jakiej lub jakich zostały naliczone. Powyższe elementy wyznaczają zakres roszczenia o świadczenie z tytułu odsetek, wskazanego w pozwie.

Wyjaśnić należy, że określenie należności z tytułu odsetek kwotowo jest tylko innym sposobem wyrażenia tej samej należności. Prowadzi to do wniosku, że wymagania w przypadku takiego określenia odsetek nie mogą być mniejsze, niż w przypadku wyrażenia ich przez określenie kwoty kapitału, okresu naliczenia i stopy procentowej (to jest podanie od jakiej kwoty, za jaki okres i według jakiej stopy procentowej zostały naliczone). Tylko bowiem w takim przypadku możliwe jest precyzyjne określenie zakresu roszczeń objętych tytułem egzekucyjnym, rozmiaru ich zaspokojenia w postępowaniu egzekucyjnym i zweryfikowanie przez dłużnika prawidłowości i zasadności ich naliczenia (por. uchwałę SN z dnia 7 lipca 2000 roku, III CZP 27/00, OSN C 2001, z. 1, poz. 3).

Nie odpowiada wskazanym wyżej wymogom precyzyjnego określenia należności z tytułu odsetek podanie jedynie kwoty odsetek. Przyjęcie, że taki sposób podania należności z tytułu odsetek jest wystarczający, umożliwiłoby wierzycielowi uniknięcie w prosty sposób podania w pozwie sposobu, w jaki dokonał wyliczenia należności z tytułu odsetek oraz pozbawiłoby dłużnika możliwości weryfikacji tego wyliczenia. W zależności od okoliczności wierzyciel mógłby przy tym wskazywać różne podstawy faktyczne świadczenia z tytułu odsetek określonych w pozwie, co jest niedopuszczalne z punktu widzenia zasady dokładnego określenia żądania pozwu, a co za tym idzie – pewności obrotu prawnego.

Wskazanie w pozwie obok kwoty odsetek również kwoty, od jakiej te odsetki naliczono, wysokości stopy procentowej oraz okresu za jaki naliczono odsetki, pozwala pozwanemu na ocenę, czy roszczenia te istnieją i w jakiej wysokości.

W przeciwnym razie żądanie nie jest dokładnie określone, gdyż nie wiadomo, jak zostało wyliczone i jakiego okresu dotyczy, co nie tylko uniemożliwi w razie sporu ocenę jego zasadności, ale również w przyszłości – określenie granic powagi rzeczy osądzonej, czy częściowego zaspokojenia (skoro nie będzie wiadomo, co do jakich odsetek i za jaki okres żądanie zostało uwzględnione bądź oddalone, a następnie – zaspokojone). Nie ma przy tym żadnego znaczenia, czy z pozwem wystąpił pierwotny wierzyciel, czy też nabywca wierzytelności.

Powyższe braki spowodowały, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy w zakresie żądań zapłaty kwot 78,09 zł i 538,31 zł z tytułu odsetek. Wydany został bowiem wyrok w przedmiocie tych żądań, pomimo że nie było wiadomo jaka jest dokładnie podstawa faktyczna tego żądania.

To samo dotyczy żądania zapłaty kwoty 183,80 zł z tytułu „kosztów”. Liczba mnoga użyta przez powoda przy określeniu podstawy faktycznej tego żądania wskazuje, że w istocie chodzi o co najmniej dwa żądania składające się na kwotę 183,80 zł. Nie wiadomo jednak jaka jest ilość i wysokość żądań częściowych oraz jakie są ich podstawy faktyczne, to znaczy z jakiego tytułu kosztów powód domaga się roszczeń, których suma wynosi 183,80 zł.

Wątpliwość dotyczyła również określenia podstawy faktycznej żądania zapłaty kwoty 67,39 zł z tytułu odsetek, gdyż w pozwie powód wskazywał, że są to odsetki ustawowe (prawdopodobnie za opóźnienie) za okres od dnia 24 grudnia 2013 roku do dnia 16 maja 2014 roku, liczone od kwoty 1323,24 zł (k. 5v-6). Tymczasem z pisma z dnia 17 lipca 2014 roku wynika, że są to odsetki ustawowe liczone za ten sam okres, ale już od kwoty 2190,83 zł (k. 12). Z dołączonego do pisma z dnia 17 lipca 2014 roku pozwu na urzędowym formularzu wynika natomiast, że omawiane odsetki liczone są od kwoty 1323,24 zł (k. 16).

Skutek nierozpoznania istoty sprawy nastąpił niezależnie od tego, czy pozwany kwestionował zasadę i wysokość roszczeń dochodzonych przez powoda, czy też nie. Określone stanowisko procesowe strony pozwanej w przedmiocie żądań pozwu lub brak takiego stanowiska, nie ma żadnego wpływu na możliwość rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy przez sąd, jeżeli żądanie lub żądania pozwu są określone niedokładnie.

Dla dokładnego określenia żądań i ich podstaw faktycznych nie było wystarczające odwołanie się przez powoda w piśmie procesowym z dnia 2 października 2015 roku do tabeli do tabeli stanowiącej załącznik do tego pisma, gdyż tabela ta nie pozwala na określenie wszystkich elementów żądania. W zasadzie można jedynie uznać, że kwota 78,09 zł stanowi sumę odsetek kapitałowych za kolejne miesiące składające się na okres od sierpnia 2008 roku do października 2010 roku (k. 205v).

W odniesieniu do odsetek w łącznej kwocie 539,99 zł można jedynie przypuszczać, że są to odsetki za opóźnienie w zapłacie kwot kredytu i odsetek kapitałowych, jednak brak jednoznacznych danych co do podstawy faktycznej tego żądania, a ściślej sumy żądań (k. 206).

÷

Orzekanie o żądaniach, które nie zostały jednoznacznie i precyzyjnie oznaczone, jest równoznaczne z nierozpoznaniem istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c.5

Ponieważ pozew w omawianym zakresie był dotknięty brakiem formalnym, należało zastosować na wstępnym etapie postępowania tryb przewidziany w art. 130 § 1 k.p.c., natomiast po nadaniu sprawie biegu powód powinien zostać wezwany do usunięcia tego braku pod rygorem zawieszenia postępowania (art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c.).

W toku dalszego postępowania należy wezwać pełnomocnika powoda do usunięcia opisanych wyżej braków pozwu.

÷

Drugą przyczyną nierozpoznania istoty sprawy jest to, że Sąd ten nie dokonał w ogóle żadnych ustaleń w zakresie okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia.

Uzasadnienie wyroku Sądu pierwszej instancji nie spełnia wymagań wynikających z przepisu art. 328 § 2 k.p.c., który stanowi, że uzasadnienie wyroku powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Przede wszystkim należy zwrócić uwagę, że uzasadnienie wyroku nie zawiera żadnych ustaleń w zakresie okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia, a jedynie przytoczenie stanowisk stron i opis przebiegu postępowania oraz ogólnikowe rozważania na temat oceny dowodów z dokumentów. Sąd Rejonowy wyszedł przy tym z błędnego założenia, że gdy chodzi o dokumenty, to podstawę ustaleń faktycznych stanowić mogą tylko oryginały dokumentów lub poświadczony urzędowo odpisy dokumentów, a także przyjął błędne rozumienie pojęcia dokumentu.

Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego nie ograniczają – co do zasady – rodzaju dowodów, które mogą być przeprowadzone w postępowaniu cywilnym (art. 309 k.p.c.).

Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego nie definiują również pojęcia dokumentu, ograniczając się do podziału dokumentów na urzędowe i prywatne oraz regulując zagadnienie mocy dowodowej dokumentów urzędowych oraz podpisanych dokumentów prywatnych.

Pojęcie dokumentu, którym posługują się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, należy zatem rozumieć tak, jak jest ono rozumiane w języku powszechnym. Chodzi zatem o przedmiot materialny, na którym utrwalona jest teść za pomocą pisma lub innych znaków.

Dokument nie musi być podpisany, aby mógł stanowić przedmiot dowodu. Najbardziej dobitnym potwierdzeniem tej tezy są takie dokumenty jak na przykład bilet lub inny znak legitymizacyjny, książka, banknot, gazeta.

Oczywiście z takimi dokumentami prywatnymi, które są podpisane, łączy się domniemanie przewidziane w art. 245 k.p.c. i art. 253 k.p.c. Nie oznacza to jednak, że dokument, który nie jest podpisany, nie może być dowodem w sprawie cywilnej. Dokumentem, a zatem i dowodem, jest także kserokopia dokumentu.

Oczywiście każdorazowo sąd ocenia moc dowodową wszelkiego rodzaju konkretnych dokumentów i wskazuje fakty, które ustala na podstawie danego dokumentu, albo też wyjaśnia przyczyny, dla których oznaczony dokument nie stanowi wiarygodnego dowodu lub też nie potwierdza faktów, które zgodnie z zamierzeniem strony miał potwierdzać.

Wreszcie należy zwrócić uwagę, że podstawę ustaleń faktycznych w sprawie cywilnej mogą stanowić nie tylko dowody.

W postępowaniu cywilnym ustalenie faktów następuje co do zasady po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, zaś przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.). Twierdzenia strony, przytoczone do protokołu rozprawy lub też w piśmie procesowym, nie stanowią dowodu.

W drodze wyjątku od zasady ustalenie faktów w postępowaniu cywilnym może nastąpić bez potrzeby przeprowadzania dowodu. Jest to możliwe w wypadkach wyraźnie wskazanych w Kodeksie postępowania cywilnego:

- a) nie wymagają dowodu fakty powszechnie znane (art. 228 § 1 k.p.c.),
- b) nie wymagają dowodu fakty znane sądowi urzędowo (art. 228 § 2 k.p.c.),
- c) nie wymagają dowodu fakty przyznane w toku postępowania przez stronę przeciwną, jeżeli przyznanie nie budzi wątpliwości (art. 229 k.p.c.),
- d) gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd, mając na uwadze wyniki całej rozprawy, może fakty te uznać za przyznane (art. 230 k.p.c.),

e) sąd może uznać za ustalone fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, jeżeli wniosek taki można wyprowadzić z innych ustalonych faktów (domniemanie faktyczne) (art. 231 k.p.c.),

f) sąd jest związany domniemaniami prawnymi; mogą być jednak obalone, ilekroć ustawa tego nie wyłącza (art. 234 k.p.c.).

We wskazanych wyżej wypadkach ustalenie faktu w procesie może nastąpić w inny sposób, niż na podstawie dowodu.

Trafne jest stanowisko powoda wyrażone w apelacji, że w rozpoznawanej sprawie pozwany przyznał na pierwszym posiedzeniu, że zawarł z bankiem umowę, której dotyczy rozpoznawana sprawa, oraz że występowała zaległość w spłacie kredytu. Kserokopia tego dokumentu dołączona została do pisma z dnia 17 lipca 2014 roku, a pozwany otrzymał odpis tego dokumentu.

Sam fakt, że kserokopia umowy nie została potwierdzona za zgodność z oryginałem przez pełnomocnika powoda lub inną osobę, nie odbierał temu dokumentowi mocy dowodowej.

Sąd Rejonowy uznając, że złożone przez powoda dokumenty są nieczytelne, nie wskazał o jakie konkretnie dokumenty chodzi. Tymczasem większość odpisów dokumentów przedstawionych przez powoda jest czytelnych. Należało zatem dokładnie zapoznać się z tymi dokumentami, aby odczytać ich treść.

Sam fakt, że powód nie przedstawił oryginałów oznaczonych dokumentów, również sam przez się nie odbierał mocy dowodowej odpisom. Zaniechanie powoda podlegało co najwyżej ocenie na podstawie art. 233 § 2 k.p.c.

÷

Mając na uwadze powyższe rozważania, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił w całości zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

W toku dalszego postępowania należy wezwać pełnomocnika powoda do usunięcia braków formalnych pozwu w opisanym wyżej zakresie. Po usunięciu tych braków należy ustalić, jakie konkretne okoliczności faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia są sporne. W szczególności może to nastąpić przez zadawanie pytań stronom lub ich przedstawicielom.

Po ustaleniu, jakie okoliczności faktyczne są sporne, Sąd Rejonowy przeprowadzi postępowanie dowodowe w oparciu o zebrany w sprawie materiał dowodowy.

Następnie Sąd pierwszej instancji dokona ustaleń w zakresie okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia oraz oceni zasadność poszczególnych żądań powoda.

÷

Uchylenie zaskarżonego wyroku w punktach II i III było przede wszystkim konsekwencją uchylenia zaskarżonego wyroku w punkcie I i przekazania sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji. W związku z tym, że sprawa nie zakończyła się wydaniem orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie jako całość, rozstrzygnięcie o kosztach pomocy prawnej udzielonej z urzędu będzie możliwe dopiero z chwilą wydania przez Sąd pierwszej instancji orzeczenia w przedmiocie żądania pozwu.

Ubocznie należy wskazać, że rozstrzygnięcia zawarte w punkcie II i III były oczywiście błędne.

Jeżeli chodzi o rozstrzygnięcie zawarte w punkcie II, to pozostawało ono w sprzeczności z treścią rozstrzygnięcia o żądaniu pozwu. Skoro powództwo zostało oddalone w całości, to pozwany był stroną wygrywającą sprawę w całości, a więc Sąd pierwszej instancji powinien zasądzić od powoda na rzecz pozwanego zwrot kosztów procesu za pierwszą instancję, obejmujących także wynagrodzenie pełnomocnika procesowego pozwanego powiększone o stawkę podatku od towarów i usług. Tymczasem wyrok Sądu pierwszej instancji w ogóle nie zawierał rozstrzygnięcia o kosztach

procesu, a więc rozstrzygnięcia o kosztach pomiędzy stronami procesu. W związku z tym powołanie przez Sąd pierwszej instancji w treści uzasadnienia wyroku oznaczenia przepisu art. 98 k.p.c. było całkowicie bezprzedmiotowe

Jeżeli chodzi o rozstrzygnięcie zawarte w punkcie III, to nie istniała w ogóle podstawa prawna do wydania rozstrzygnięcia tej treści.

Przepis art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 roku – Prawo o advokaturze (Dz. U. 2015 roku, poz. 615 – tekst jednolity ze zmianami) stanowi, że koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu ponosi Skarb Państwa.

Powołany przepis dotyczy pomocy prawnej udzielonej z urzędu przez adwokata. Z przepisu tego wynika, że jeżeli w konkretnej sprawie zachodzą podstawy do pokrycia kosztów nieopłaconej pomocy prawnej przez Skarb Państwa, to koszty te stanowią ekonomiczny wydatek Skarbu Państwa i nie ma podstaw do nakazania ich ściągnięcia od jakiegokolwiek strony lub uczestnika postępowania.

Koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, które zostały lub zostaną poniesione Skarb Państwa, nie stanowią wydatków w sensie prawnym, a więc wydatków w znaczeniu określonym przez przepisy ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2014 roku, poz. 1025 – tekst jednolity ze zmianami).

Przepisy ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku nie mają w ogóle zastosowania do orzekania o kosztach pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Tylko w wypadku cofnięcia ustanowienia adwokata (lub radcy prawnego) strona obowiązana jest uiścić na rzecz Skarbu Państwa wynagrodzenie adwokata (lub radcy prawnego) dla niej ustanowionego. Podstawę prawną takiego zwrotu nie stanowią jednak przepisy ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, lecz przepisy art. 120 § 2 lub 3 k.p.c.

*

Sąd Okręgowy nie orzekał o kosztach postępowania odwoławczego. Uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie rozstrzygnięcia merytorycznego uzasadnia zastosowanie przez sąd drugiej instancji przepisu art. 108 § 2 k.p.c. i pozostawienie sądowi pierwszej instancji rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej.

*

Z tych wszystkich względów i na podstawie powołanych wyżej przepisów Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.

1 Przytoczono dosłowne brzmienie zarzutów i wniosków apelacyjnych (z wyłączeniem wniosków dowodowych), z zachowaniem zastosowanej przez powoda pisowni i interpunkcji, a ściślej – błędami w tym zakresie.

2 Por.: wyrok SN z dnia 23 września 1998 roku, II CKN 897/97, OSN C 1999, z. 1, poz. 22; wyrok SN z dnia 23 września 1998 roku, II CKN 895/97, Lex nr 35067; wyrok SN z dnia 12 lutego 2002 roku, I CKN 486/00, Lex nr 54355; wyrok SN z dnia 12 września 2002 roku, IV CKN 1298/00, Lex nr 80271; wyrok SN z dnia 11 października 2002 roku, I CKN 1063/00, Lex nr 515435; wyrok SN z dnia 21 października 2005 roku, III CK 161/05, Lex nr 178635; wyrok SN z dnia 27 marca 2008 roku, II UK 86/07, Lex nr 461645; wyrok SN z dnia 17 kwietnia 2008 roku, II PK 291/07, Lex nr 837059; wyrok SN z dnia 13 stycznia 2010 roku, II CSK 239/09, Lex nr 560847; wyrok SN z dnia 11 sierpnia 2010 roku, I CSK 661/09, Lex nr 737251; wyrok SN z dnia 26 stycznia 2011 roku, IV CSK 299/10, Lex nr 784969; postanowienie SN z dnia 3 czerwca 2011 roku, III CSK 330/10, Lex nr 885041.

3 W brzmieniu obowiązującym w chwili wniesienia pozwu w rozpoznawanej sprawie.

4 Por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 29 maja 1992 roku, I ACz 196/92, OSA 1993/4/27.

5 Por. między innymi: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2011 roku, I PK 10/11, OSNP 2012, z. 19-20, poz. 233; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8 czerwca 2011 roku, VI ACa 1308/10, LEX nr 1096107.